

1. Kakšno sodno varstvo imam v vaši državi kot žrtev kršitve človekovih pravic, ki jo je zagrešila gospodarska družba? Ali to varstvo vključuje odškodnino?

V Španiji se lahko v primeru kršitve človekovih pravic vložijo tožba pri civilnih, kazenskih, upravnih in delovnih sodiščih.

Zakon o civilnem postopku (Ley de Enjuiciamiento Civil) določa obveznost zagotavljanja nekaterih prejemkov, izjavo o obstoju pravnih pravic in okoliščin, sprejetje preventivnih ukrepov in vsako drugo vrsto zaščite, izrecno določene z zakonom, ki se lahko nanaša na to vrsto zlorabe.

Zakon o kazenskem postopku (Ley de Enjuiciamiento Criminal) ureja pravne mehanizme in pravna sredstva, ki se lahko uporabljajo v kazenskem postopku. Kazenski zakonik (Código Penal) izrecno določa kazensko odgovornost pravnih oseb (člen 31a in naslednji) ter kot kazniva dejanja opredeljuje nekatera kazniva ravnanja, ki lahko vključujejo kršitve človekovih pravic, ki so jih storile gospodarske družbe (na primer kršitve pravic delavcev, kazniva dejanja zoper javno zdravje, kazniva dejanja zoper okolje, financiranje terorizma itd.).

V zvezi z upravnimi ukrepi so v zakonu št. 39/2015 z dne 1. oktobra 2015 o skupnem upravnem postopku v javnih upravnih organih in zakonu št. 40/2015 z dne 1. oktobra 2015 o pravni ureditvi v javnem sektorju določena splošna pravila o disciplinskih postopkih in nacionalni odgovornosti javnih upravnih organov. Ta pravila so opredeljena v posebnih zakonih o poslovnih zlorabah (na primer zakon št. 26/2007 z dne 23. oktobra 2007 o okoljski odgovornosti). V sodnih postopkih se uporabljajo pravna sredstva iz zakona št. 29/1998 z dne 13. julija 1998 o pristojnosti v upravnem sporu.

Na področju dela je v zakonu št. 36/2011 z dne 10. oktobra 2011 o delovnih in socialnih sodiščih določen sodni postopek za primere, kadar delavec ali sindikat menita, da so bile kršene pravice do svobode združevanja ali stavke ali druge temeljne pravice in javne svoboščine, vključno s prepovedjo diskriminatornega obravnavanja in nadlegovanja.

V španskem procesnem pravu so določena pravna sredstva, ki omogočajo izplačilo odškodnine v primerih, kadar ravnanje gospodarske družbe povzroči kršitev človekovih pravic. Tako je v členu 116 zakona o kazenskem postopku in členu 116 kazenskega zakonika določeno, da je oseba, ki je kazensko odgovorna za kaznivo dejanje, za to dejanje tudi civilno odgovorna, če je posledica dejanja škoda ali poškodba. Pravne osebe pa zaradi svoje kazenske odgovornosti pod določenimi pogoji odgovarjajo tudi civilno, če so skupno in solidarno odgovorne s fizičnimi osebami, obsojenimi za ista kazniva dejanja.

2. Ali v vaši državi obstajajo posebna pravila za hude kršitve človekovih pravic? Ali se ta pravila uporabljajo za kazniva dejanja zoper okolje ali hude oblike izkoriščanja delovne sile?

Da, v skladu s španskim kazenskim zakonikom se kazensko preganjajo kršitve človekovih pravic, ki pomenijo kaznivo dejanje.

Na področju okolja je v kazenski zakonik vključeno poglavje o kršitvah, povezanih z načrtovanjem rabe tal in urbanizmom ter varovanjem zgodovinske dediščine in okolja. V tem poglavju se kot kazniva dejanja obravnavajo naslednja različna ravnanja: gradnja stavb na zelenih površinah ali površinah s priznanim ekološkim pomenom (člen 319), emisije in prevoz odpadkov, izpusti, hrup, rudarstvo itd., ki lahko povzročijo škodo kakovosti zraka, tal ali vode ali škodo živalim in rastlinam (člen 325 in naslednji). Ta dejanja se kaznujejo z zapornim, denarnim kaznjem in prepovedjo opravljanja nekaterih poklicev in javnih funkcij. Kazenski zakonik daje sodnikom in sodiščem pristojnost, da na stroške storilca kaznivega dejanja odredijo sprejetje potrebnih ukrepov za ponovno vzpostavitev porušenega ekološkega ravnovesja ter vseh drugih previdnostnih ukrepov za zaščito premoženja, ki ga varuje navedeno poglavje (člen 339). Kazniva dejanja zoper delavce ureja naslov XV knjige II kazenskega zakonika (členi 311 do 318). Z denarnim kaznjem in kaznjem zapora se kaznujejo: uvedba delovnih pogojev ali pogojev socialne varnosti, ki v pravice delavcev, kot so priznane v pravnih določbah, kolektivnih ali individualnih pogodbah, posegajo, jih odvzamejo ali omejujejo (člen 311); sočasna zaposlitev več delavcev, ne da bi jih prijavili v ustrezen sistem socialne varnosti ali zanje pridobili ustrezno delovno dovoljenje (člen 311), ali zaposlitev tujih državljanov ali mladoletnikov brez delovnega dovoljenja (člen 311a); nezakonita trgovina z delavci, zaposlovanje oseb z zavajanjem ali dajanjem lažnih obljub (člen 312); preslepitev z lažno pogodbo o zaposlitvi z namenom spodbujanja osebe k preselitvi (člen 313); huda diskriminacija osebe pri zaposlitvi v javnem ali zasebnem sektorju na podlagi njene ideologije, vere ali prepričanja, etničnega porekla, rase ali narodne pripadnosti, spola, spolne usmerjenosti, družinskega statusa, bolezni ali invalidnosti, statusa pravnega zastopnika ali zastopnika sindikata, odnosov z drugimi delavci v gospodarski družbi ali uporabe enega od uradnih jezikov države Španije (člen 314); omejevanje svobode združevanja in pravice do stavke (člen 315); kršitev standardov za preprečevanje poklicnih tveganj, ki zelo škodujejo življenju, zdravju in telesni celovitosti delavcev (člen 316). Če je kaznivo dejanje storila pravna oseba, se predvidena kazen uporablja za direktorje in vodje služb, ki so storile kaznivo dejanje, ter osebe, ki so za kaznivo dejanje vedele in bi lahko sprejele popravne ukrepe, vendar tega niso storile.

3. Sem žrtev kršitve človekovih pravic zaradi dejavnosti evropske nadnacionalne gospodarske družbe zunaj Evropske unije. Ali imam dostop do sodnega varstva v vaši državi, če nisem državljan EU ali ne živim v EU? Kakšni so pogoji za uveljavljanje pravnih sredstev zaradi kršitve mojih pravic? Kje lahko dobim dodatne informacije?

Sistemski zakon št. 6/1985 z dne 1. julija 1985 o sodstvu vsebuje pravila, na podlagi katerih se lahko določi potrebna povezava med zadevnim dogodkom in Španijo, da se ugotovi pristojnost španskih sodišč.

V tem zakonu je na področju pristojnosti v civilnih in gospodarskih zadevah določeno, da so španska sodišča pristojna za obravnavanje zahtevkov, vloženih na ozemlju Španije, v skladu z določbami mednarodnih pogodb in konvencij, katerih pogodbenica je Španija, predpisov Evropske unije in španskih zakonov (člen 21). Če toženec nima stalnega prebivališča v Španiji, so španska sodišča pristojna v naslednjih primerih (člen 22d):

v zadevah v zvezi s pogodbenimi obveznostmi, če je bila ali mora biti obveznost, na katero se nanaša zahtevek, izpolnjena v Španiji;

v zadevah v zvezi z nepogodbenimi obveznostmi, če se je škodni dogodek zgodil na španskem ozemlju;

v zadevah, povezanih z dejavnostmi podružnice, agencije ali poslovnega prostora, če se nahaja na ozemlju Španije;

v zadevah v zvezi s pogodbami, ki so jih sklenili potrošniki, lahko ti vložijo prijavo v Španiji, če imajo tam stalno prebivališče sami ali druga pogodbenca stranka; slednja se lahko na španska sodišča obrne le, če je potrošnikovo običajno prebivališče v Španiji.

Sodišča so v kazenskih zadevah pristojna za odločanje v zadevah v zvezi s kaznivimi dejanji, storjenimi na ozemlju Španije ali na španskih ladjah ali zrakoplovih, brez poseganja v določbe mednarodnih pogodb, katerih pogodbenica je Španija. Prav tako so pod nekaterimi pogoji pristojna za kazniva dejanja, storjena zunaj nacionalnega ozemlja, če so kazensko odgovorni posamezniki španski državljani ali tujci, ki so po storitvi kaznivega dejanja pridobili špansko državljanstvo (člen 23).

V delovnih in socialnih zadevah so španska sodišča pristojna v naslednjih primerih (člen 25):

1.° v zadevah, ki se nanašajo na pravice in obveznosti, izhajajoče iz pogodb o zaposlitvi, če so bile storitve zagotovljene v Španiji ali je bila pogodba sklenjena na ozemlju Španije, če ima toženec na ozemlju Španije stalno prebivališče ali je lastnik agencije, podružnice, predstavništva ali drugega zastopstva v Španiji, če sta zaposleni in delodajalec španska državljan, ne glede na kraj opravljanja storitev ali sklenitve pogodbe, in v primeru pogodbe o zaposlitvi na ladji, kadar pogodba izhaja iz ponudbe, ki jo je prejel španski delavec v Španiji;

2.° v zadevah, ki se nanašajo na nadzor zakonitosti kolektivnih pogodb, sklenjenih v Španiji, in zahtevke, ki izhajajo iz kolektivnih delovnih sporov, nastalih na ozemlju Španije;

3.° v zadevah, ki se nanašajo na zahtevke v zvezi s socialno varnostjo zoper španske subjekte ali subjekte s sedežem, agencijo, predstavništvom ali drugim zastopstvom v Španiji.

4. Ali lahko varuh človekovih pravic, organi za enakost ali nacionalne institucije za človekove pravice podpirajo žrtve kršitev človekovih pravic, ki so jih zagrešile evropske nadnacionalne gospodarske družbe zunaj Evropske unije? Ali lahko ti organi preučijo moj primer, če nisem državljan EU ali ne živim v EU? Ali v vaši državi obstajajo druge javne službe (kot je inšpektorat za delo ali varstvo okolja), ki lahko preučijo moj primer? Kje lahko dobim informacije o svojih pravicah?

V Španiji je varuh človekovih pravic (Defensor del Pueblo) urad visokega komisarja španskega parlamenta (Alto Comisionado des Cortes Generales), ki je pristojen za varstvo temeljnih pravic in javnih svoboščin državljanov z izvajanjem nadzora nad dejavnostmi španskih upravnih organov.

Vsak državljan se ima pravico pritožiti pri varuhu človekovih pravic in zahtevati njegovo brezplačno posredovanje, da izvede preiskavo domnevno nepravilnega ravnanja španskega upravnega organa ali njegovih uslužbencev. Varuh lahko začne postopek tudi na lastno pobudo v zadevah, s katerimi se seznanji, čeprav v zvezi z njimi ni bila vložena pritožba. Vendar v njegovo pristojnost ne spada ravnanje mednarodnih gospodarskih družb zunaj Evropske unije.

Varuh človekovih pravic o svojih dejavnostih poroča parlamentu v letnem poročilu, lahko pa tudi pripravi tematska poročila o zadevah, ki so po njegovem mnenju resne, nujne ali potrebujejo posebno pozornost.

Več informacij o tej temi najdete na tem [naslovu](#).

Delovna inšpekcija spada v pristojnost inšpektorata za delo in socialno varnost (Inspección de Trabajo y Seguridad Social), ki deluje pod okriljem ministrstva za delo, priseljevanje in socialno varnost (Ministerio de Trabajo, Migraciones y Seguridad Social). Ta inšpektorat lahko zaradi upravnih pooblastil, ki so mu bila podeljena, nadzoruje, ali se spoštujejo delovni predpisi, ter nalaga zadevne obveznosti, zagotavlja svetovanje ter po potrebi začne medijski, spravni ali arbitražni postopek.

Na inšpektoratu lahko poda prijavo vsakdo, ki izve za dejanja, ki bi lahko pomenila kršitev na področjih v njegovi pristojnosti (delo, varnost in zdravje pri delu, socialna varnost, zaposlovanje itd.). Pritožbe se lahko vložijo osebno (pri pokrajinskih inšpektoratih za delo in socialno varnost), prek spleta (na spletišču ministrstva za delo, priseljevanje in socialne zadeve) ali po pošti.

Več informacij o tej temi najdete na tem [naslovu](#).

Inšpektorat za varstvo okolja spada v pristojnost avtonomnih skupnosti, ki po potrebi sprejmejo ukrepe, s katerimi uvedejo kazni za ravnanja, ki so kazniva dejanja zoper okolje. Z zakonom št. 26/2007 z dne 23 oktobra 2007 o okoljski odgovornosti se za izvajalce gospodarskih dejavnosti uvaja obveznost odprave škode, ki so jo povzročili okolju. Če ta je škoda kaznivo dejanje, se uporablja kazensko pravo iz odgovora na vprašanje 2. V takih primerih veljajo tudi navedena pravila o odškodninskih zahtevkih in civilnopравниh odškodninskih zahtevkih.

5. Ali vaša država evropskim nadnacionalnim gospodarskim družbam nalaga obveznosti, da vzpostavijo pritožbene mehanizme ali storitve mediacije za kršitve, ki so posledica njihovih poslovnih dejavnosti? Ali se te obveznosti uporabljajo tudi za kršitve, ki so se zgodile zunaj Evropske unije? Kdo je pristojen za spremljanje teh dejavnosti v vaši državi? Ali so na voljo javna poročila z informacijami o delovanju sistema pritožbenih mehanizmov in storitev mediacije?

Tovrstnih sporov ni mogoče rešiti s sistemom mediacije v civilnih in gospodarskih zadevah, opisanim v zakonu št. 5/2012 z dne 6. julija 2012, saj ta zakon s svojega področja uporabe izključuje spore v zadevah, ki se nanašajo na nerazpoložljive pravice (člen 2).

V zvezi s tem je treba upoštevati resolucijo državnega sekretariata za zunanje zadeve z dne 1. septembra 2017, na podlagi katere je bil pripravljen nacionalni akcijski načrt za gospodarske družbe in človekove pravice (španski uradni list z dne 14. septembra 2017). V načrtu se preučuje potreba po vzpostavitvi učinkovitih ukrepov za varstvo človekovih pravic v poslovnem svetu ter ureditvi sodnih, izvensodnih in upravnih mehanizmov za popravilo škode, povzročene z morebitno kršitvijo teh pravic.

6. Ali imam posebne pravice, če sem ranljiva žrtev, ki išče pravno varstvo zaradi kršitve človekovih pravic, ki jo je zagrešila gospodarska družba? Ali imam možnost dostopa do pravne pomoči in pod katerimi pogoji? Kateri stroški bodo kriti s pravno pomočjo? Ali imam dostop do pravne pomoči pod enakimi pogoji, tudi če nisem državljan EU ali ne živim v EU?

Člen 119 španske ustave priznava pravico do brezplačne pravne pomoči, če je ta določena v zakonodaji, in jo dodeljuje vsakomur, ki lahko dokaže, da nima zadostnih sredstev za vložitev tožbe. Ta ustavna pravica je navedena v zakonu št. 1/1996 z dne 10. januarja 1996 o brezplačni pravni pomoči. Žrtve kršitev človekovih pravic, ki so jih zagrešile gospodarske družbe, so lahko upravičene do te pomoči, če njihova finančna sredstva ne presegajo praga iz navedenega zakona. Ta prag je bil po spremembi navedenega zakona leta 2015 povišan, tako da se upoštevajo tudi osebne okoliščine prosilca (na primer njegove družinske obveznosti), da bi lahko bilo do pomoči upravičenih čim več ljudi. Ta pomoč vključuje pravno zastopanje, ki ga zagotavljajo odvetniki, pravno pomoč ter informacije o razpoložljivih izvensodnih sredstvih.

Zakon št. 1/1996 ureja tudi dodelitev brezplačne pravne pomoči v čezmejnih sporih. V takem primeru se lahko pomoč dodeli fizičnim osebam, ki so državljani Evropske unije, ali državljani tretjih držav, ki zakonito prebivajo v eni od držav članic EU.

Brezplačna državna pomoč se dodeli le v sporih v civilnih in gospodarskih zadevah ter v izvensodnih postopkih, ki se nanje nanašajo, kadar zakon obvezuje stranke k takim postopkom ali jih k njim napoti pristojno sodišče.

Zadnja posodobitev: 29/06/2022

Strani v jezikih držav članic pripravljajo posamezni nacionalni organi, njihov prevod pa zagotavlja prevajalska služba Evropske komisije. Prevodi zato morda še ne vsebujejo kasnejših sprememb izvirnika, ki so jih vnesli nacionalni organi. Evropska komisija ne prevzema nobene odgovornosti za informacije ali podatke, ki jih vsebuje oziroma na katere se sklicuje ta dokument. Za pravila o avtorskih pravicah države članice, ki je odgovorna za to stran, glejte pravno obvestilo.